

Xavier Diez, pròleg del llibre *Incompetències bàsiques*

BARDERA: EL PROFESSOR, L'ESCRITOR, EL PENSADOR I EL FORENSE

Quan em van demanar escriure el pròleg d'aquest llibre tan esmolat que els lectors tenen a les seves mans, l'associació d'idees em va fer pensar en Frank McCourt. Com Bardera, com tants d'altres, aquest escriptor irlandès va compaginar la seva carrera literària amb la seva condició de professor, en aquest cas, en diversos instituts públics de la ciutat de Nova York. De fet, si bé McCourt és conegut per l'èxit tardà d'una novel·la colpidorament autobiogràfica com *Les cendres d'Àngela*, el meu llibre preferit de l'autor és, precisament, *El professor*, una mena de memòries sobre la seva experiència durant més de trenta anys al sistema escolar nord-americà. És una obra curiosa, on el valor testimonial i de reflexió sobre la (poca) lògica de l'educació es combina amb el talent literari innat de l'autor amb aquella visió d'humor càustic que caracteritza uns irlandesos amb certa tendència a les fatalitats històriques. Un llibre alhora bell i implacable, i sobretot, amb aquest esperit irlandès de perseguir el cor de les tenebres, que exposa amb tota brutalitat el sistema públic educatiu de la Nova York de les dècades dels seixanta, setanta i vuitanta fonamentat en la segregació, els guetos, la total indiferència de l'*establishment* per qui habita els barris pobres, per les classes treballadores, per les comunitats marginades, per qui no gaudeix del privilegi de naixença, riquesa o capital social. En altres termes, *El Professor* dissectiona la insostenible farsa hipòcrita d'un somni americà d'improbables guanyadors i construïda amb el material de rebuig de l'ingent exèrcit de perdedors, com la bona literatura nord-americana ens ha advertit, de John Steinbeck a Jonathan Franzen.

Qui tingui l'oportunitat de llegir-se'l, podrà trobar paral·lelismes poc subtils amb *Incompetències Bàsiques*, tant en les històries que explica, com en un to d'observador naturalista estil Gerald Durrell, que bé podrien implicar títols alternatius de l'estil "*Els meus alumnes i altres animals*". La referència animalística no té res de casual ni tampoc és insultant. Una classe, un institut, no deixa de ser un ecosistema on diversos individus interactuen, generen conflictes, organitzen jerarquies, competència, lluites darwinianes i tot allò que de salvatge té l'existència tan animal com humana, i que queden tan ben reflectits en aquests reportatges del National Geographic. És cert que, des d'una òptica rousseuniana imposada al més pur estil dictadura nord-coreana a les facultats de pedagogia, es mira de transmetre una visió idealitzada, disneylanditzada de la infància, l'adolescència i unes escoles on, com va popularitzar-se en un

conegut documental de 2010 destinat a desacreditar la professió docent, s'anhelen angèlics, modèlics i redemptors mestres en una lògica de *Waiting for Superman*¹.

Dèiem, tanmateix, “referència animalística”. I qui coneix l’obra literària de Bardera reconeixerà uns elements comuns a la seva narrativa. A banda del seu mític poemari *El vòmit*, els seus reculls de contes –breus, directes, durs, brutals...– *I alguns contes per llegir-los d’amagat; els homes del sac; contes de propina, Viladelsac, Cal Ratoí* i un dels darrers, *bèsties de companyia*, és poblada d’èssers de naturalesa salvatge, on apareixen pardals, ànecs, gallines, amfibis, voltors, gats, ovelles, hienes, rates,... (una enumeració exhaustiva seria de la grandària d’aquells arqueològics llistats de telèfons). També apareixen criatures, petites, nens i adolescents de tota edat i condició, amb una dimensió pertorbadora, sovint vinculats a la versió més fosca dels contes infantils tradicionals. Unes narracions de quan els germans Grimm els recollien durant l’època del Romanticisme, molt abans que la correcció política els esmenés i desposseís de la seva càrrega terrorífica. Reviso les anotacions a llapis que tinc d’un dels seus primers llibres (*I alguns contes per llegir-los d’amagat, El Cep i la Nansa*, 2010) i trobo que la seva lectura em va suggerir apunts de l’estil “elements surrealistes i jungnians”, “món infantil pertorbador”, “poc amic dels convencionalismes literaris”, metàfores brutals...” Dotze anys després, en el seu darrer recull de contes *Bèsties de companyia*, si bé es percep major maduresa literària, els *leit motiv* de les primeres obres no varien gaire. La seva experiència educativa diria que més aviat n’ha refermat la cruïsa.

Bardera és un escriptor inclassificable. Un *freerider* de la literatura catalana. Una veu ben singular que, aliè a les capelletes, amb un punt d’originalitat (o no tant, si tenim en compte les connexions de la seva literatura amb Kafka, Javier Tomeo o Monterroso) que, si bé comença a ser reconegut com a un dels millors conreadors del gènere de la narrativa curta i ser conegut entre la part més llegida de la crítica del país, la seva inclassificació en un país de capelletes –i de Sant Jordi amb supervendes de mediàtics mediocres– el manté com a un escriptor perifèric (en un país on la perifèria cultural està més poblada i resulta més interessant que el centre).

Ara bé, tornem, de nou a *El Professor*. McCourt és autor d’una de les meves frases preferides: “Els irlandesos excel·leixen en dues activitats: beure i barallar-se”. De vegades em pregunto com és que en el nostre depriment país no tenim més afició a l’alcohol, i com ens ajudaria a resoldre els nostres conflictes existencials si ens acostumessin a exercir violència física per administrar els greuges contra nosaltres infringits. Això no és pas problema per a la narrativa de Bardera, on és habitual trobar infants de vuit anys amb el costum de fotre’s ginebra Larios i on

¹ Documental dirigit per David Guggenheim el 2010 on es critica l’educació estatal, els drets laborals dels docents, els sindicats, i proposen una figura docent al més pur estil missioner desinteressat i disposat a “salvar” els alumnes de les seves carències, normalment derivades de la pobresa, marginació i sobreexplotació laboral dels seus pares. El reportatge va servir sobretot per promoure les Charter Schools, escoles privades finançades amb fons estatals.

la violència, la sang, les ferides, les mutilacions i els assassinats són habituals i desposseïts de dramatisme. En el fons, el món infantil, i molt especialment el de l'adolescència, és a dir, el de la construcció d'una identitat fonamentada en l'exploració dels límits (els físics i els morals) expressen al seu entorn la lluita darwinista per l'hegemonia i la supervivència. Qualsevol que s'hagi posat al davant d'una classe, ha de ser molt cec o disposar d'una fe incorruptible de missioner estil Teresa de Calcuta per no adonar-se'n. Com a animals primats amb un sever sentit territorial, els conflictes són continus i desagradables. A l'aula, al pati, a les extraescolars, al grup de whatsapp dels pares, la violència, més o menys pública, més o menys soterrada, hi és omnipresent. La nostra pàtina de civilització, els frens morals que ens imposa la cultura, la religió, les creences, al cap i a la fi, les ficcions que, com planteja Yuval Noah Harari, ens expliquem a nosaltres mateixos per diferenciar-nos de la resta d'animals, és allò que ens impedeix la guerra hobbesiana de tots contra tots. Aquí i a la Xina Popular, tot parafrasejant Carod Rovira. Allà on trobem diferències és en la manera de com regulem les creences, els comportaments i a dissenyar el gruix d'aquesta pàtina de civilització. En uns espais més gruixuda que en altres.

I al nostre país, com a fet diferencial, tenim males notícies. Les facultats de pedagogia, els gurus educatius, els "experts" dominen el centre del tauler i han fet una aposta suïcida per Rousseau. Si bé allò que podríem anomenar "civilització", seguint l'exemple de la il·lustració i de pensadors com Voltaire, serviria per apostar per la racionalitat, l'escepticisme i la repressió dels instints primaris, Rousseau, pare espiritual de la pedagogia catalana, representa tot el contrari. Abjura de la raó. Odia la intel·ligència. Abusa de les idees fins a deformar-les en idealisme. Sempre està empenyat, malgrat que es passa la vida xerrant sobre la felicitat. Mentre que Voltaire parla de civilització, la que permet regular els instints primaris i predadors a un individu amb un instint animal per permetre una convivència raonable, Rousseau crea la teoria del bon salvatge: l'home és bo per naturalesa, i és la societat que el corromp. Voltaire defensava la tolerància; Rousseau era un fanàtic. Voltaire tractava de ser conseqüent amb les seves decisions personals; Rousseau no va dubtar a abandonar tots i cadascun dels seus cinc fills a l'hospici. Resultat de 2024, l'escola rousseuniana de la pedagogia catalana, fonamentada en l'hostilitat a la intel·ligència, la fe perd damunt la raó, i el lliure albir abans que l'ordre equilibrat, ha fet dels instituts una mena de bombolla de desordre i anarquia al més pur estil "El senyor de les mosques", de William Golding, aquell llibre d'imprescindible lectura en què uns infants que acaben en una illa deserta, en comptes d'actuar com Robinson Crusoe (i l'optimisme civilitzatori de Daniel Defoe), acaben protagonitzat una guerra civil hobbesiana que sembla l'estat natural d'aquells grups que són empesos a viure sense normes socials. Bardera ho constata amb ull de naturalista, encara que també amb el pessimisme filosòfic de qui gosa contrastar la realitat desagradable en comptes de dissimular amb retòrica de llibre d'autoajuda assumit pel pedagogisme vigent.

L'educació hauria de considerar-se com camp de batalla entre Voltaire i Rousseau. I lamentablement, a Catalunya en particular, i a bona part d'occident, el suís s'ha imposat al francès. Ja passava quan qui això escriu, estudiava magisteri a mitjans de la dècada de 1980. Tres dècades i mitja després, la idea del bon salvatge resulta hegemònica, en contra del que ens hauria de dictar la lògica dels resultats. En aquest desgavell, Bardera, amb la seva mirada literària i d'assagista, es limita a recollir, potser amb aquells elements incontrolables del seu ofici d'escriptor, la magnitud de la tragèdia. Malauradament, aquesta visió idealista de les criatures –construïda sovint mitjançant l'estètica de la fàbrica Disney de mites contemporanis–, segueix contaminant la mirada dels “experts educatius”. Servidor de vostès, que fa uns quants anys que forma part del Consell Escolar de Catalunya, en coneix i tracta uns quants i constata en la seva cosmovisió una visió idealitzada de la infància, l'adolescència i del paper miraculós de l'escola i la finalitat missionera d'uns docents destinats a redimir alguna mena de pecat original no identificat. És una cosa que, com a l'autor d'aquest llibre, sempre m'ha deixat perplex. Com persones teòricament intel·ligents i amb capacitat d'estar ben informades acaben tenir una percepció tan deformada de la realitat, veient en els alumnes aquella mirada clara i brillant de l'Emili de Rousseau, de “el bon salvatge” al qual cal apartar-lo de la corrupció que impliquen les normes i exigències de la civilització.

Hem començat parlant del Bardera escriptor, aquesta dimensió que determina l'esperit i la forma d'aquest llibre. Ara abordem la que ens ateny en aquest llibre: el Bardera professor que escriu i manté una mirada crítica sobre allò que l'envolta. La seva experiència com a docent (i, anteriorment, com a filòsof que va passar per uns inicis professionals com a acadèmic precari), és el que ha permès compartir aquesta mena de llibre negre de l'educació catalana, aquest *Castell* kafkià en què s'han convertit els edificis escolars. En les seves narracions hi ha una altra constant que caldria recordar. Una certa predilecció per l'absurd, per aquelles situacions kafkianes derivades de processos burocràtics que atrapen les seves víctimes en una mena de bucle mortal, al més pur estil de *El Procés*. L'absurd de trajectòries professionals, de normes inversemblants, de la ficció amb què actuen els personatges investits d'autoritat, de les conseqüències catastròfiques que comporta seguir normes que no s'adiuen amb la realitat. Tots aquests són elements plagiats de la realitat i reconvertits en material narratiu, tot i que com a persona que coneix el sistema educatiu, no gosaria a plantejar que aquest escriptor empordanès exageri. Més aviat al contrari, no costaria gens inferir que la realitat exagera la ficció. A tall d'exemple, la corrupció instal·lada en el sistema educatiu, que permet que les direccions puguin triar funcionaris a dit ha comportat casos en què un director triï al mateix claustre a la seva dona i a la seva amant a la vegada. O com un director d'una de les múltiples sectes *new age* que es van apropiant del sistema, ha creat un claustre a mida per a les seves activitats pseudoreligioses, en un centre públic, fent fora –sovint mitjançant un assetjament moral a la feina sobre els quals les inspeccions miren a l'altra banda– a reputats i experimentats professionals amb plaça en

propietat. O com es produeixen cada vegada més casos de centres amb projectes educatius tan exclusius i innovadors, i que requereixen tanta implicació personal, laboral i emocional, que alguns docents han hagut de rebre el mateix tractament psicològic que es fa servir per a la desprogramació de qui ha passat per una secta. No és cap exageració. Això passa a la Catalunya de 2024 entre els focs artificials triomfalistes dels publireportatges del diari Ara o la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

El deteriorament del sistema educatiu té múltiples factors, tanmateix, la desmoralització col·lectiva té molt a veure amb aquesta mena de desregulació i desmantellament rousseauiniana i la permissivitat amb els baixos instints de persones particulars –en lluita darwinista i d’una brutalitat descarnada– que corrompen el sistema. En plena era neoliberal, fonamentada en la desregulació, la competència despietada a la disputa del mercat (les famílies amb major capital cultural) i en l’exaltació del narcisisme (probablement hi ha pocs espectacles tan vergonyosos com les jornades de portes obertes), que hi hagi personatges com Bardera, un franc tirador de frase curta, llengua esmolada, pocs adjectius i cap guarniment retòric, exposi la dura i la crua realitat, expressa una voluntat que tot no està del tot perdut, malgrat que el pessimisme fins i tot desborda a qui escriu aquestes ratlles.

Perquè, al cap i a la fi, el que s’exposa en aquest llibre és un retrat al natural de la fallida educativa i intel·lectual de la Catalunya de 2024, culminació de dècades d’una estranya combinació de supèrbia, innocència, credulitat, oportunisme i estupidesa (característiques que detecto entre la majoria d’experts educatius amb qui he tractat). El problema és greu, perquè ens aboca a una degradació com a nació i com a societat. Com a nació perquè la nostra supervivència com a poble depèn d’elements fonamentals com la transmissió de la cultura i la tradició, i com a societat en tant que Occident ha penetrat en un d’aquests foscos episodis de reculada civilitzacional derivada de l’irracionalisme, de les creences místiques, de la fe intolerant que, per exemple, han abraçat les esquerres *woke*, amb aquest estrany esforç iconoclasta per destruir tot vincle que ens lligui a la tradició mentre s’imposa un culte a la transformació *per se*, a partir de la indocumentada idea que el canvi és bo per naturalesa, com si no tinguéssim prou experiència de com hem evolucionat com a societat des que Margaret Thatcher va guanyar les eleccions en un plujós dia d’abril de 1979.

Tornem a la degradació del sistema educatiu. El llibre toca moltes tecles amb aspiració de tètric *collage* que defineix el moment actual: l’abandonament dels alumnes a la seva sort (i a la seva salvatge dimensió rousseauiniana); l’absurd de la (de)formació dels docents; el paper de les pantalles; el discurs *new age* i irracional que predomina en els debats educatius; la destrucció dels vincles professionals; la nordcoreatització dels directors i els claustres; el paper de comissaris polítics de l’exèrcit roig dels pedagogs; la gran renúncia docent; la idealització d’uns alumnes introduïts prematurament en la pornografia (la sexual i l’emocional); la banalització del mal, en resum. Tot plegat, ha fet del sistema, especialment dels instituts de secundària, una gran

farsa. L'escola no funciona, entre altres motius, perquè ha perdut no només la seva missió, sinó qualsevol propòsit mínimament consensuat. S'ha enfonsat en el pantà de la indefinició. Ha restat atrapada en pretensions contradictòries (educar els alumnes, tot renunciant a corregir-los; fer-los aprendre i entretenir-los alhora; afirmar que es persegueix l'excel·lència mentre s'obliga a aprovar tothom; individualitzant l'ensenyament als dos-cents estudiants que té, de mitjana, qualsevol professor a jornada completa; fer servir pantalles a una generació addicta a les pantalles...). Els oxímorons curriculars, dogmàtics, existencials són exposats a la llum pública a partir d'aquest petit gran llibre, amb microrelats a còpia de petites dosis concentrades de realitat. Tanmateix, si haguéssim de quedar-nos amb una idea, entre kafkiana i barderiana, hauríem de convenir que tot plegat es tracta d'una gran farsa. Quan hàbils analistes com Emmanuel Todd van preveure allò que cap dels especialistes podia imaginar: la caiguda del bloc comunista, va recórrer a algunes dades significatives: el nombre de baixes i absentisme dels treballadors soviètics; l'expansió de l'alcoholisme; la baixa productivitat; la desmoralització. Un dels acudits de l'època posava en boca d'un treballador el perquè de tot plegat "ells fan veure que ens paguen, i nosaltres fem veure que treballem". I "Tot plegat" representava un sistema (econòmic i social) sustentat sobre la mentida. O, potser més aviat, sobre el fet que ningú no exposava ni assumia la veritat. Ningú no gosava explicar la realitat perquè això podia portar més inconvenients que avantatges. Txernòbyl va resultar ser una metàfora de com aquest sistema havia esdevingut radiactiu.

Als instituts catalans (i també a bona part d'occident) tenim prou dades (d'absentisme, de baixes laborals, de consum d'antidepressius, de desmoralització, de mentides, d'ocultació de la realitat), que fa pensar en un "ells fan veure que aprenen, i nosaltres, que ensenyem". Ara bé, no sé si la frase descriuria amb precisió allò que passa i que Bardera evidencia. Podríem fer servir altres frases com ara "els alumnes no saben exactament què venen a fer a l'institut; i els professors, tampoc". En qualsevol cas, de la mateixa manera que es falsificaven els plans quinquennals de la burocràcia soviètica (sobre el paper, tot era fantàstic i meravellós i ocultaven les dramàtiques carències materials en una retòrica triomfalista), difícilment arribava menjar, o sabó, o paper de wàter als prestatges buits de les botigues. En la situació actual, i tal com exigeixen els plans quinquennals de Brussel·les, la taxa de graduació de l'alumnat català deu passar ja del 90%, mentre que habilitats bàsiques com la lectoescriptura o el càlcul s'han enfonsat a nivell dels anys setanta del segle passat. Exàmens com les PAP (Proves d'Accés al Professorat) que va instaurar la Consellera Rigau per assegurar que hi havia un mínim d'habilitats cognitives entre els futurs estudiants de magisteri, constaten com la radioactivitat de la "innovació educativa" impulsada per gurus de la Fundació Bofill, l'Escola Nova 21, han fet ja el seu efecte. Estem parlant de proves d'un nivell requerit formalment a segon o tercer d'ESO. Tenint en compte que la productivitat implica aprovar a tots els alumnes (els lectors, gràcies a aquest llibre aviat sabran en què consisteix un PI), s'han arribat a produir escenes kafkianes com

ara la de donar el títol de la ESO a alumnes que no han aparegut mai per l'institut ni donat senyals de vida en tot el curs. Tècnicament, d'això s'infereix un insult als estudiants que han seguit les normes, una devaluació de la titulació (és com si els governs decidissin que cada casa pogués disposar d'una màquina capaç d'imprimir euros legals) i un insult a una societat que, creixentment eunuquitzada, mira cap a l'altre costat.

Hem parlat del Bardera escriptor i del Bardera professor. Ara toca el Bardera pensador. Ha publicat assaigs punyents i articles molt reproduïts mitjançant els grups de whatsapp de molts claustres del país. És, es pot dir, un personatge influent des de la perifèria del sistema. Quan em va suggerir d'escriure aquest pròleg, la meva memòria em va enganyar sobre el moment que ens vam conèixer. Com que sóc historiador, faré servir el rigor històric i em basaré en fonts documentals. La nostra primera trobada va ser el novembre de 2012. Compartíem editor, en Francesc Mestres, de El Cep i la Nansa, l'home que finalment ens va presentar a la Llibreria 22 de Girona. Tinc la dedicatòria del seu *I alguns contes per llegir-los d'amagat* com a prova. I com que hem tingut una llarga col·laboració literària i he fet de crític amb bona part de la seva abundosa bibliografia, es pot considerar que sóc un seguidor seu de primera hora. Ara bé, la nostra segona trobada, potser la més interessant, la podríem situar el juny de 2013, i qui ens va posar en contacte va ser l'enyorat Josep Maria Terricabras. Un Terricabras, per cert, que també va treballar com a professor de secundària a Sant Feliu de Guíxols durant la dècada de 1970 i especialista en un altre pensador brillant, Ludwig Wittgenstein que, poc després d'haver passat la major part de la Gran Guerra com a presoner dels italians, va passar sis anys (de 1920 a 1926) fent de mestre de primària a la Baixa Àustria rural. Bé, poden comprovar com acostumo a fer llargues acotacions per recordar com el sistema educatiu malbarata el molt de talent que ha anat a parar a les seves escoles i instituts (la prioritat actual és que no es transmeti cap coneixement, i es prefereix el perfil d'animador sociocultural que el de professor). En tot cas, i disculpin el meu estil barroquitzant, tan allunyat del d'en Bardera, aleshores en Damià, si no vaig errat, estava de doctorand (o amb alguna beca postdoctoral) a la càtedra Ferrater Mora. En aquell context, vam coincidir i xerrar força, en el seminari que va impartir un ja nonagenari Zygmunt Bauman sobre la societat líquida en l'edat contemporània.

Les coses no són casuals, perquè, en el fons, el llibre que els lectors tenen aquí (i que estic retardant la lectura a partir de la meva irrefrenable tendència a estendre'm més del que estableixen les convencions dels prologuistes), és la plasmació de les idees que va plasmar aquell savi que havia sobreviscut a la invasió nazi, a la persecució comunista, a l'era thatcheriana i a l'infumable menjar anglès. Bauman, probablement sigui el pensador que més ha sabut descriure aquest món tan existencialment inhòspit que representen les primeres dècades d'aquest segle. Per a aquest filòsof jueu polonès i naturalitzat britànic, el neoliberalisme triomfant ha propiciat una societat que ha destruït tots els vincles sòlids que tenien certa capacitat d'aplegar quelcom que se'n diu societat. Ja ho va profetitzar, fa prop de mig segle

Margaret Thatcher: “La societat no existeix, tan sols existeixen individus i famílies”. I la cosa no només s’ha acomplert, sinó que podríem afegir un “amb escriu”. Els individus, desproveïts de vincles, en què tota institució sòlida és destruïda, resta completament sol i aïllat davant les forces del mercat. L’escola és una d’aquestes institucions que han estat desmantellades, si més no, internament, deixant pràcticament només la façana. També ho han estat altres elements com les carreres professionals, els oficis, els sindicats, la política, la comunitat... i en aquest sentit, qualsevol existència, retornant a Bauman, és líquida, mal·leable, provisional. I això crea una angoixa existencial terrible.

El mateix Bauman, que per cert, també va escriure un interessant llibre sobre educació, va aprofundir més sobre el tema. A *Vides malaguanyades* va exposar que els individus, sotmesos a la tirania del mercat, esdevenien mercaderies, que com tota mercaderia també tenia data de caducitat. I, adquirit aquest nou estatus, les persones, passaven a convertir-se en “residus humans”. Klaus Schwab, un altre dels pensadors interessants dels inicis d’aquest segle, president durant els últims anys del Fòrum de Davos, també va vaticinar que el que ell denominava com a “Quarta Revolució Industrial”, derivat de la digitalització i la Intel·ligència Artificial faria prescindible a una part substancial de la població –la majoria–. D’altra banda, les experiències de les revoltes àrabs de 2010 o del moviment del 15-M i d’Occupy Wall Street (2011) indicava clarament que tot desafiament a l’ordre neoliberal global, aquest capitalisme predador instal·lat arreu, provenia de joves ben preparats que, mitjançant la seva ira i ressentiment davant un mercat laboral i un món que no els concedia cap oportunitat, trobaven en la rebel·lió (i qui sap si la revolució) una impugnació a l’ordre vigent. Les idees i la cultura són dues eines imprescindibles per imaginar un ordre alternatiu.

És aquí, precisament, on trobem les causes d’aquest desgavell educatiu? Són aquestes les causes que ens han dut a convertir escoles i instituts (i també les universitats) en un no-lloc sense una definició ni finalitat clara? Com a lloc de pas on mirar de distreure adolescents sense dotar-los d’eines culturals ni intel·lectuals i sotmetre’ls a una alienació permanent? A impulsar una passivitat i impotència fonamentada en el “divertim-nos fins a morir” que vaticinava fa mig segle Neil Postman? Són avui els sistemes públics educatius un espai de segregació que persegueixen precisament acabar amb la meritocràcia i el progrés que els havia caracteritzat al llarg del segle anterior?

Com a historiador, he de dir que he signat una mena de jurament hipocràtic pel qual no puc acceptar teories de la conspiració. I n’he sentit unes quantes al respecte. Tanmateix, resulta temptador veure en aquestes innovacions educatives, imposades a còpia de desregulacions neoliberals i llenguatge amable de l’autoajuda budista dels negocis, que en el fons no són altra cosa que la desarticulació i el desmantellament del sistema educatiu que constata Bardera, una mena d’eunuquització de les noves generacions. Perquè, precisament, aquesta farsa fonamentada en la diversitat i la inclusió desproblematitzada representa això, una fàbrica

d'eunucs, car allò que sempre ha caracteritzat els contes infantils (l'heroi que ha de superar obstacles importants per obtenir una recompensa) ha estat expulsat de l'experiència dels estudiants i convenientment expulsat de les biblioteques escolars en nom de la correcció política i la cultura de la cancel·lació. Aquesta dèria per la seva salut mental, per aquesta apel·lació constant als sentiments, aquesta mena de moralina Disney que acapara les classes i les xarxes socials a les quals en són addictes, no serà una mena d'intent de potenciar una fragilitat i una feblesa generacional? Bardera fa referència a un concepte del pare de la psicologia positiva, Martin Seligman, per definir l'eunuquització dels docents: la impotència apresada, la idea que les estructures de poder d'una escola o un institut fan inútil tota protesta o resistència. I, efectivament, també el sotmetiment dels professors a l'ordre neoliberal és una manera efectiva de sotmetre'n també als seus alumnes.

Perquè, efectivament, el resultat final és que ja no tenim sistema educatiu, ni tan sols una educació mínimament regulada, sinó que tenim un mort (l'escola) i un seguit d'evidències al voltant. El cable de l'ascensor social ha estat tallat en un acte de sabotatge. La meritocràcia ha desaparegut. Les pantalles han convertit en zombis bona part dels alumnes (i també dels mestres). De fet, els claustres podrien semblar també una mena de Guerra Mundial Z en què els que encara no han estat infectats pel virus de la submissió han de concentrar els seus esforços a dissimular en un espai de silencis nord-coreans. El sistema, que servia bàsicament com a una eina que ens lligava a la tradició humanística i cultural del país i la civilització, ha estat destruït precisament per a això, per desposseir-nos de tot vincle amb el passat, per robar-nos el futur i ser manipulables en el present.

En qualsevol cas, és obvi que algú ha assassinat el sistema educatiu, amb les seves coses positives i negatives. I, com es reflecteix en les planes que començaran a llegir, el que es troben és davant d'un cadàver. I aquí el Bardera pensador es dedica a allò que els seus coneixements filosòfics i la seves habilitats com a assagista i articulista li permeten: fer de forense. Dissecciona múltiples aspectes d'aquesta magnitud de la tragèdia. El resultat no es pot considerar precisament bell. Com en tota autòpsia, els signes de violència, la sang, les vísceres i la descomposició fan de la lectura del llibre un exercici desagradable, malgrat que imprescindible. Perquè, evidentment, cal esbrinar les causes i posar de relleu tots els indicis per capturar i castigar el culpable.